

PROJEKT

Załącznik do Uchwały Nr Rady Gminy Przesmyki dnia ...marca 2018r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA
RODZINY
NA LATA 2018-2020**

PRZESMYKI, STYCZEŃ 2018

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ	4
2. PODSTAWY PRAWNE REALIZACJI PROGRAMU:	8
3. DIAGNOZA SYTUACJI RODZIN W GMINIE PRZESMYKI.....	8
3.1. SYTUACJA DEMODRAFICZNA I SPOŁECZNA	8
3.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ RODZINY	13
3.3. SYTUACJA RODZIN W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNEJ I KURATORÓW	18
3.4. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DOTYKAJĄCE RODZINY	19
3.5. ZASOBY INSTYTUCJI I ORGANIZACJI I, ZASADY WSPÓŁPRACY	20
3.6. ZAŁOŻENIA PROGRAMU	22
3.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY	23
4. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I ZADANIA.....	24
4.1. CEL STRATEGICZNY	24
4.2. CELE OPERACYJNE, ZADANIA.....	25
5. PRZEWIDYWANE EFEKTY	29
6 ADRESACI PROGRAMU.....	29
7 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	29
8 MONITORING I EWALUACJA	29
9 UWAGI KOŃCOWE.....	30
SPIS TABEL I WYKRESÓW	30

WSTĘP

W polityce społecznej kwestie rodziny ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci traktowane są z wielką uwagą. Szczególnie dzieci z rodzin przeżywających trudności w sferze opiekuńczo-wychowawczej wymagają wyjątkowej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci powinna koncentrować się na ochronie ich praw i wolności oraz pomocy dla zapewnienia harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej. Dysfunkcje rodziny spowodowane w głównej mierze niewydolnością i uzależnieniami, przyczyniają się do powstania znacznych strat rozwojowych dzieci żyjących w tych rodzinach. Niewydolność rodziców zaburza zaspokajanie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, prowadzi między innymi do niepowodzeń szkolnych oraz izolacji społecznej.

Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 575 ze zm.) na gminy został nałożony obowiązek opracowania i realizacji Programu wspierającego rodziny. Zgodnie z art. 3 wymienionej ustawy jednostki samorządu terytorialnego mają obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. Obowiązek ten w/w jednostki realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Gminny Programu Wspierania Rodziny Gminy Przesmyki na lata 2018-2020 zwany dalej „Programem”, jest zgodny z art. 17. ust. 1. pkt. 13. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 930 ze zm.) i ma na celu wzmocnienie pozycji dziecka i rodziny na terenie gminy.

Program zakłada realizację działań profilaktycznych na rzecz rodziny poprzez doskonalenie metod pracy z rodziną, oraz wprowadzanie nowych form pomocy rodzinie w zależności od potrzeb. Program został opracowany w **Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Przesmykach** na podstawie sprawozdań, informacji od instytucji współpracujących oraz dotychczasowych doświadczeń wynikających z pełnienia obowiązków zawodowych pracowników socjalnych i asystentów rodziny.

Przy tworzeniu programu uwzględniono aktualną sytuację społeczno-ekonomiczną rodzin m.in. rządowy program Rodzina 500+. Wypłacane środki finansowe w ramach świadczenia wychowawczego mają posłużyć jako częściowe pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych dzieci, które nie zawsze są uwzględniane w rodzinach dysfunkcyjnych.

Rodzina, jako naturalne środowisko rozwoju dziecka, przeżywając trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci, wymaga wsparcia dla dobra nie tylko dzieci, ale też

wszystkich jej członków. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodzin jest największym zyskiem dla społeczności lokalnej, wspierając rodzinę przyczyniamy się do rozwoju i wzmocnienia więzi w całej społeczności.

1. KWESTIA RODZINY I DZIECKA W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Kwestie rodziny i dziecka stanowią zasadniczy przedmiot zainteresowania polityki społecznej. Działalność na rzecz rodzin dotyczy wyrównywania pomiędzy nimi nieuzasadnionych i niezawinionych różnic socjalnych, tworzenia im równych szans oraz asekurowania w obliczu ryzyka życiowego. Działania podejmowane na rzecz dzieci mają przede wszystkim na celu ochronę ich praw, wyrównywanie szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz zapewnienie im ochrony w obliczu zagrożeń.

Istnieje wiele definicji rodziny. Najogólniej określa się ją jako podstawową komórkę społeczną, składającą się z rodziców (rodzica) i dzieci. Podkreśla się również instytucjonalną formę małżeństwa, poprzez którą powstaje system pokrewieństwa i dziedziczenia. Elementem wyróżniającym rodzinę jest wspólnota mieszkaniowa, tworząca najczęściej jedno gospodarstwo domowe, które może obejmować dwa, a nawet trzy pokolenia. Cechą wspólną wszystkich definicji rodziny jest to, że zapewnia ona ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazuje dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom. Ogólnie rzecz ujmując, rodzinę charakteryzuje współwystępowanie takich elementów, jak: wspólne zamieszkanie członków, wspólne nazwisko, wspólna własność oraz wspólna kultura duchowa.

Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokajanie potrzeb swoich członków. Przede wszystkim warunkuje prawidłowy rozwój biologiczny i psychospołeczny dziecka. Jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Rodzina oddziałuje na dziecko poprzez określony i swoisty układ stosunków społecznych, na których podłożu dziecko przyswaja sobie określone wartości i wzory osobowe.

Każda rodzina tworzy własną, niepowtarzalną atmosferę życia domowego, na którą wpływają między innymi: stosunki wzajemne między małżonkami, miłość rodzicielska do dzieci, codzienne zachowania członków rodziny, kultywowanie tradycji, a także służba uznawanym wartościom. Wychowawcze oddziaływanie rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży w drodze nieuświadomionego często przekazywania wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża jednak szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę

dysfunkcjonalną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Do zjawisk patologicznych zalicza się: alkoholizm, narkomanię, przestępczość rodziców oraz przemoc w rodzinie. Są one najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

Dziecko, podobnie jak rodzina, nie posiada jednoznacznej definicji. Według Kodeksu cywilnego to osoba, która nie ukończyła 18 lat i nie uzyskała pełnej zdolności do czynności prawnych. W Kodeksie karnym osobę do ukończenia 17. roku życia uważa się za nieletnią. Dzieci do 13. roku życia nie mają zdolności do czynności prawnych, a w ich imieniu działają rodzice lub opiekunowie prawni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych Kodeks cywilny przyznaje dzieciom, które ukończyły 13 lat.

Pełną zdolność do czynności prawnych uzyskuje się wraz z ukończeniem 18. roku życia (jedyne odstępstwo stanowi wcześniejsze zawarcie związku małżeńskiego). Dziecko pozostaje aż do uzyskania pełnoletności, tj. ukończenia 18 lat, pod władzą rodzicielską.

W systemie opieki nad dzieckiem – definiowanym jako obszary usług społecznych, których zadaniem jest tworzenie możliwości i poprawa warunków optymalnego rozwoju dziecka, wspieranie funkcjonowania rodziny oraz wyrównywanie dysfunkcji w zachowaniach osób bądź w sytuacjach społecznych – tradycyjnie rozróżnia się opiekę nad dziećmi o specjalnych potrzebach, tj. dziećmi z różnego rodzaju dysfunkcjami i zaburzeniami rozwojowymi oraz opiekę nad dziećmi i młodzieżą z problemami psychospołecznymi, włącznie z osobami uzależnionymi i pozostającymi w konflikcie z prawem.

Nowe osiągnięcia psychologii dowiodły, że rodzicielstwo to przede wszystkim proces dwukierunkowy i cyrkularny. Wpływ rodziców na dzieci, w zależności od cech dziecka, może być różny. Podobnie efekty niektórych działań rodzicielskich są funkcją temperamentu dziecka.

Podejście ekologiczne podkreśla, że w opiece nad dziećmi powinno się uwzględniać dziecko i rodziców jako indywidualne jednostki, a także cały system rodzinny oraz środowisko. Oznacza to, że w większości krajów europejskich z coraz większą rezerwą podchodzi się do umieszczania dziecka w instytucji opieki lub w rodzinie zastępczej oraz że powstaje coraz więcej programów skoncentrowanych na rodzinie i podejmuje się coraz więcej działań wspierających rodzinę.

Preferuje się różnego rodzaju „edukacyjne wsparcie rodziny”, organizowane przez ośrodki opieki dziennej czy rodziny zastępcze oferujące opiekę dzienną. Rodzice są wspierani przez te ośrodki lub rodziny w radzeniu sobie z codziennymi problemami domowymi i wychowawczymi. Warto zwrócić również uwagę na bardziej zróżnicowane formy usług

nastawionych na udzielanie pomocy większej liczbie dzieci i młodych ludzi, nasilającą się tendencją do umieszczania dzieci pod opieką krewnych oraz rosnące wysiłki w pozyskiwaniu profesjonalnych opiekunów, przygotowanych do pracy z młodymi ludźmi manifestującymi złożone problemy.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła znaczące zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy w zakresie: pracy z rodziną – która należy do zadań własnych gmin i organizacji pieczy zastępczej – co należy do zadań własnych powiatu.

Zadania gminy wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

Zgodnie z art. 176. Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w **art. 29** pomoc rodziny wspierającej ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 zadania ministra właściwego do spraw rodziny ust. 3;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

W systemie polityki na rzecz dzieci i rodziny prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie, równocześnie umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej, a celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod opiekę rodziców. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy wspierać rodzinę, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje, podjąć pracę z rodziną w jej najbliższym otoczeniu stosując różnorodne formy pracy środowiskowej bez odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości. Chodzi tutaj o obustronny wysiłek zarówno członków rodziny jak i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownik socjalny, asystent rodziny), zmierzający do przywrócenia naturalnych więzów i normalizacji życia rodzinnego. W swoich działaniach pracownicy socjalni i asystenci rodziny mają za zadanie wspieranie i wspomaganie, a nie zastępowanie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska degradacji rodzin i skutkować będzie niekorzystnymi konsekwencjami, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci. Jednym z rozwiązań jest możliwość zatrudnienia asystenta rodziny do pracy na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Działania asystenta rodziny mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny tj. rodziców i dzieci poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły a także wsparcie w czynnościach dotyczących prowadzenia gospodarstwa domowego. Należy zaznaczyć, że asystent rodziny nie podejmuje działań za rodzinę, jedynie wspiera ją w wykonywaniu określonych obowiązków, jak również w podjętych działaniach, oraz ukierunkowuje te działania w taki sposób, aby przyniosły zamierzone efekty.

Od stycznia 2017r. weszła w życie ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Zgodnie z tą ustawą zadanie asystenta rodziny polega na koordynowaniu wsparcia udzielanego kobiecie w ciąży i rodzinie dziecka narodzonego w tzw. ciąży trudnej. Rodzina może skorzystać z poradnictwa asystenta w zakresie przewycięzania trudności w pielęgnacji i wychowaniu chorego dziecka. Asystent koordynuje działania podejmowane przez rodzinę w kierunku zmierzającym do odnalezienia się w nowej sytuacji, dotyczącej dbania o siebie przez matkę, kiedy ciąża jest zagrożona i opieki nad chorym

dzieckiem. Może udzielać rodzinie wsparcia związanego z informacją czy np. zastępowaniem matki w załatwianiu różnych spraw, jeśli występuje z upoważnienia.

Asystent wskazuje placówki, gdzie rodzina może uzyskać pomoc, skąd powinna czerpać informacje na temat lekarzy, przychodni, położnych, pielęgniarek itp., od których tę pomoc uzyska. Pomaga i wspiera rodzinę w trudnej dla niej sytuacji.

2. PODSTAWY PRAWNE REALIZACJI PROGRAMU:

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017r., poz. 697 ze zm.);
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j.Dz.U.z 2017r., poz. 1769 ze zm.);
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390);
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U z 2016 r., poz. 487 ze zm.);
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2017r., poz. 783 ze zm.);
6. Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U.z 2017r., poz. 1875 ze zm.);
7. Ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2017r. poz. 1851 ze zm.);
8. Ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U.z 2016r., poz.1860);
9. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t. j. Dz.U. 2015r., poz.2082 ze zm.)
10. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (t. j. Dz. U. z 2016r. poz. 785 z późn. zm.)
11. Ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t. j. Dz. U. z 2017r., poz. 489)
12. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Przesmyki.

3. DIAGNOZA SYTUACJI RODZIN W GMINIE PRZESMYKI

3.1. SYTUACJA DEMODRAFICZNA I SPOŁECZNA

Gmina Przesmyki jest gminą typowo wiejską o rolniczym charakterze. Podstawowym źródłem utrzymania ludności jest praca w rolnictwie, głównie indywidualnych gospodarstwach rolnych. Gmina położona jest na wschodnich peryferiach województwa mazowieckiego.

Administracyjnie należy do powiatu siedleckiego zajmując jego północno-wschodnią część. Położona jest w odległości ok.130 km od siedziby Województwa Mazowieckiego, Warszawy i ok. 30 km od miasta powiatowego Siedlce. Powierzchnia gminy liczy 117,2 km²Gmina Przesmyki posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg komunikacji kołowej, odpowiadającej strukturze zagospodarowania przestrzennego i powiązaniom zewnętrznym.

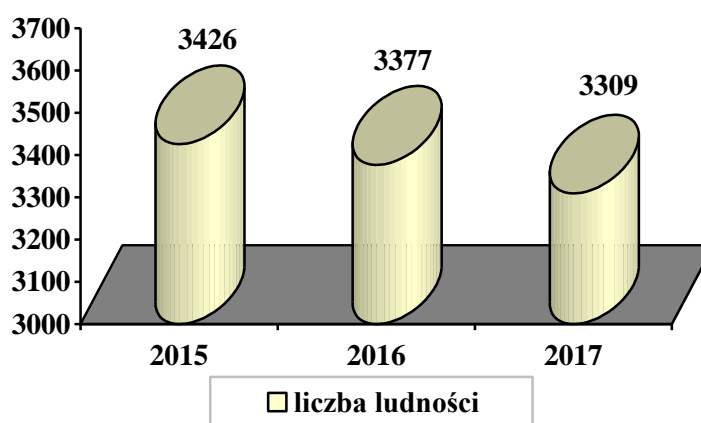
Ludność Gminy Przesmyki na dzień 31 grudnia 2017r. liczyła 3309 osób zamieszkujących w 21 miejscowościach wiejskich. Najwięcej osób zamieszkuje w miejscowości Przesmyki która jest ośrodkiem władz administracji samorządowej i usług podstawowych oraz stanowi lokalne centrum rozwoju. W Przesmykach mieści się Urząd Gminy w którym zasiada Rada Gminy i władze gminy oraz około 20 urzędników pracujących na rzecz mieszkańców gminy. W skład samorządu wchodzi również jednostki organizacyjne podlegające Wójtowi Gminy takie jak: Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, Zespoły Szkół, Centrum Obsługi Jednostek oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Dla mieszkańców Gmina Przesmyki jest małą ojczyzną w której znajdują dostęp do przedszkoli, szkół, placówek kultury, służby zdrowia i pomocy społecznej.

Poza pracą w indywidualnych gospodarstwach rolnych i urzędach mieszkańcy gminy zajmują się drobnymi usługami dla ludności.

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy Przesmyki została opracowana na podstawie danych Urzędu Gminy Przesmyki z lat 2015-2017. Ich analiza umożliwia zobrazowanie obecnej struktury demograficznej ludności i dokonanie prognozy na najbliższe lata.

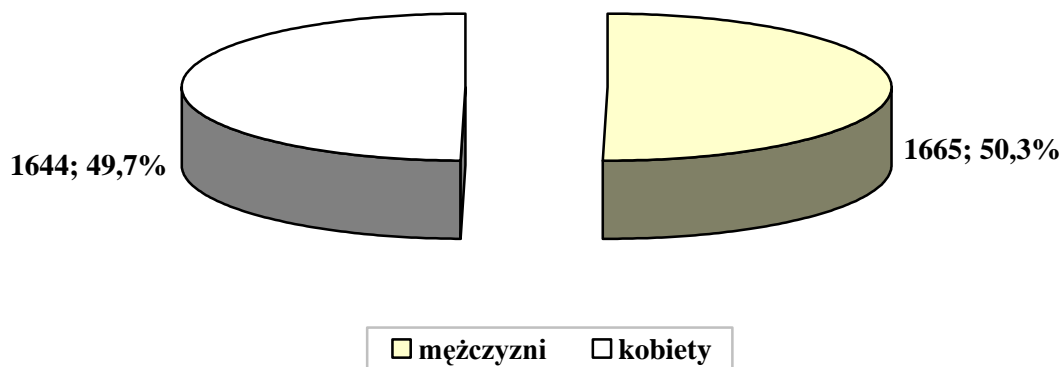
Wykres 1. Ludność gminy w latach 2015-2017

Dane Urzędu Gminy Przesmyki.

Analizując liczbę ludności gminy Przesmyki na przestrzeni lat 2015-2017, należy stwierdzić, iż systematycznie z roku na rok ulegała zmniejszeniu.

Wykres 2. Ludność gminy według płci z końcem 2017 roku

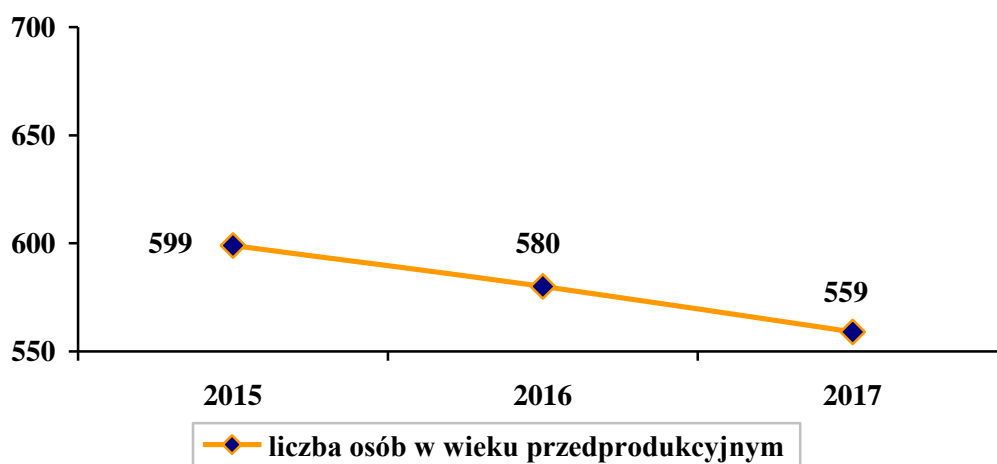

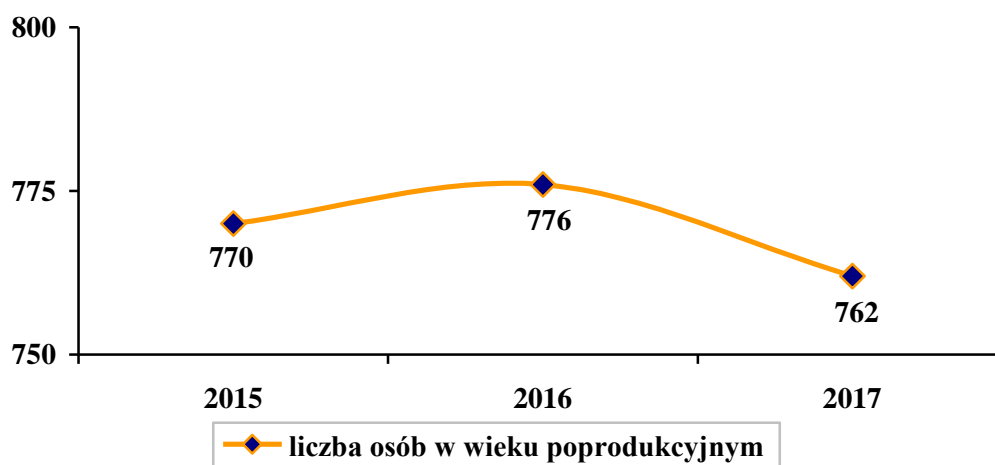
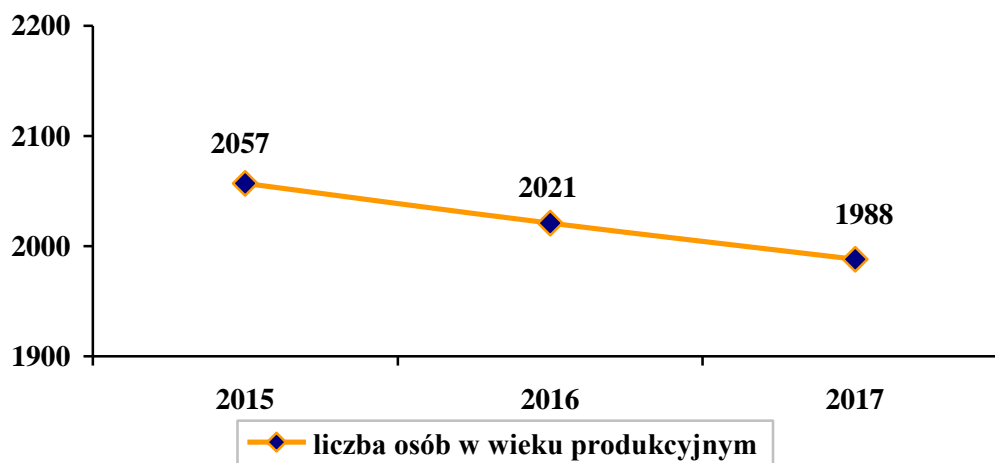
Dane Urzędu Gminy Przesmyki.

Według danych Urzędu Gminy Przesmyki z 31 grudnia 2017 roku teren gminy zamieszkiwały 3.309osób, w tym 1.665 mężczyzn i 1.644 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadało 100 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 35 osób na 1 km².

Na przestrzeni lat 2015-2017 struktura wiekowa mieszkańców gminy Przesmyki ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykresy 3-5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2015-2017

Dane Urzędu Gminy Przesmyki.

Z powyżej przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa ludności gminy jest niekorzystna, co przejawia się większą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w porównaniu

z osobami w wieku przedprodukcyjnym. 83,1 % całej populacji stanowią wspólnie mieszkańcy gminy w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy odgrywa istotną rolę w planowaniu zabezpieczenia społecznego ludności.

Taki obraz społeczeństwa ma niewątpliwie wpływ na wiele czynników należących do zagadnień polityki społeczno – gospodarczej gminy. Najważniejszymi z nich są polityka oświatowa, struktura zatrudnienia, gospodarka mieszkaniowa czy infrastruktura gminy. Na przestrzeni lat 2015 – 2017 przyrost naturalny w gminie jest ujemny. Powodem tego jest spadek dzietności kobiet charakteryzujący się niewielką liczbą urodzeń, oraz utrzymujący się wysoki poziom zgonów. W ostatnim czasie obserwuje się również wzrost emigracji zarobkowej. Na przestrzeni ostatnich 3 lat saldo migracji w gminie jest ujemne, to znaczy, że więcej osób się wymeldowuje niż melduje. Zjawiska te niekorzystnie wpływają na strukturę wieku ludności

która jest niekorzystna dla społeczeństwa gminy. Do dużych miast i za granicę wyjeżdżają młodzi ludzie, nierzadko wykształceni mogący wnieść swój potencjał twórczy w rozwój gminy.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy systematycznego spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co w najbliższych latach będzie wiązało się z potrzebą dostosowania placówek wychowania, edukacji i oferty spędzania czasu wolnego do potrzeb tej grupy. Druga natomiast odnosi się do znacznej liczby osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W niedalekiej przyszłości duża grupa osób będących obecnie w wieku produkcyjnym może kończyć swą działalność zawodową i zasilić grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych. m. in. zorganizowania usług opiekuńczych, terapii zajęciowej, domów dziennego pobytu czy lokalnych domów pomocy społecznej. Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasu życia. Wiąże się to jednak z problemem zapewnienia opieki osobom starszym w miejscu zamieszkania.

Bezrobocie jest głównym czynnikiem sprawczym ubóstwa. Skutkami pozostawania bez zatrudnienia są nie tylko problemy finansowe, ale także pozamaterialne kwestie życia społecznego. Długotrwałe pozostawanie bez pracy, utrata stabilizacji, nasila niepożądane a czasem wręcz patologiczne zjawiska takie jak alkoholizm czy przemoc i w konsekwencji wywołuje negatywne skutki w zakresie funkcjonowania rodziny. W rodzinach takich oprócz uzależnień często występują złe warunki socjalno-bytowe i problemy w zakresie opieki nad dziećmi. Nieradzenie sobie przez rodziców w wypełnianiu ról opiekuńczo wychowawczych i społecznych jest częstym powodem zaniedbywania przez dzieci nauki, nierealizowania obowiązku szkolnego, demoralizacji oraz niskiej samooceny. Brak odpowiedniego specjalistycznego wsparcia dla takich rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością odebrania dzieci ze środowiska naturalnego i umieszczenia ich w pieczy zastępczej. Działania na rzecz rodziny powinny być zróżnicowane w zależności od natężenia problemów. Odmiennych form wsparcia i pomocy oczekują rodziny z problemem uzależnień i przemocy, odmiennych zaś te, gdzie występuje problem bezrobocia, ubóstwa czy niepełnosprawności. Jeszcze innych rodziny wielodzietne, niepełne czy niewydolne

wychowawczo. Potrzeby rodzin są specyficzne i odmienne dla każdej z tych grup, ale są również wspólne i mogą wchodzić w zakres pozostałych.

3.2. DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ RODZINY

Pomoc dziecku i rodzinie jest jednym z kierunków działania opiekuńczego ze strony państwa. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kładzie duży nacisk na wsparcie rodziny naturalnej mającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc polega na wspieraniu lub przejęciu tych zadań przez wybrane instytucje socjalno- wychowawcze i połączeniu ich z pomocą świadczoną dla rodziny. Są to działania profilaktyczne, których celem jest zapobieganie umieszczeniu dzieci poza rodziną. Rodzina powinna otrzymać pomoc w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii, usług, pracy socjalnej i wsparcia w placówkach opiekuńczo- wychowawczych wsparcia dziennego np. świetlicy środowiskowej, lub świetlicy socjoterapeutycznej. Instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny w Gminie Przesmyki są: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespoły Szkół w Przesmykach i Łysowie, Gminny Ośrodek Kultury, Biblioteka Publiczna, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz Parafie Rzymskokatolickie. Niestety na terenie naszej gminy nie ma placówek wsparcia dziennego gdzie dzieci i młodzież mogłaby otrzymać pomoc i stosowne wsparcie. Alternatywą są świetlice szkolne gdzie uczniowie mogą przebywać w czasie wolnym od zajęć. Dużą pomocą w sytuacji materialnej rodzin są otrzymywane w tut. GOPS świadczenia rodzinne i świadczenia wychowawcze. Nierzadko zdarzają się rodziny, których podstawowym środkiem utrzymania są niezarobkowe źródła (świadczenia rodzinne, świadczenia z pomocy społecznej) czasami zasilane niewielkimi dochodami z pracy dorywczej.

W 2017 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przesmykach realizując zadania ustawy o pomocy społecznej udzielił szeroko rozumianego wsparcia 122 rodzinom, 331 osobom, w tym 49 rodzinom z dziećmi.

Tabela 1. Liczba dzieci w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2017

Rok	Ogółem rodziny z dziećmi	Rodziny z 1 dzieckiem	Rodziny z 2 dzieci	Rodziny z 3 dzieci	Rodziny z 4 dzieci	Rodziny z 5 dzieci	Rodziny z 6 i więcej dzieci
2015	63	17	24	13	5	4	0
2016	50	16	18	9	2	5	0
2017	49	15	19	8	3	4	0

Dane: Opracowanie własne GOPS Przesmyki

Tabela 2. Najczęstsze powody przyznania pomocy w latach 2015-2017

	Najczęstsze powody przyznania pomocy	2015		2016		2017	
		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
1.	ubóstwo	51	174	51	144	51	133
2.	długotrwała lub ciężka choroba	51	171	40	119	46	122
3.	bezrobocie	29	106	28	77	27	63
4.	alkoholizm	23	67	23	65	26	72
5.	niepełnosprawność	34	101	27	72	24	60
6.	bezradność w spr. opiekuńczo – wychowawczych	22	86	24	82	23	81
7.	potrzeba ochrony macierzyństwa w tym wielodzietność	18	119	16	102	14	87
8.	przemoc w rodzinie	2	13	4	23	4	23

Dane: Opracowanie własne GOPS Przesmyki

Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy na przestrzeni ostatnich lat było ubóstwo, długotrwała choroba i bezrobocie. W wielu przypadkach podstawą do udzielenia pomocy było równocześnie kilka powodów. Często niezradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączyła się z dysfunkcjami takimi jak bezrobocie, uzależnienia i przemoc domowa.

Szerokie działania na rzecz rodziny prowadzi Zespół Interdyscyplinarny działający przy GOPS w Przesmykach. Zespół m.in. diagnozuje zjawisko przemocy w rodzinie, podejmuje działania w środowiskach zagrożonych przemocą mające na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, oraz przeprowadza interwencje w środowisku dotkniętym przemocą. Opracowuje i realizuje indywidualne plany pomocy, inicjuje działania w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitoruje sytuacje w tych rodzinach.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2017r. do Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 8 „Niebieskich Kart” dotyczących przemocy w rodzinie, w tym 5

wszczynających procedurę, kontynuowano 12 procedur z poprzednich lat. W ramach współpracy instytucji wchodzących w skład zespołu działaniami dotyczącymi przeciwdziałaniu przemocy zostało objętych 17 rodzin (w 9 zakończono procedurę „NK”).

W gminie realizowany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii.

W oparciu o dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przesmykach uznać należy, że wsparcie rodzin stanowi priorytetowe zadanie pomocy społecznej realizowane przez Gminę.

W rodzinach wymagających wsparcia prowadzona była praca mająca na celu rozwiązywanie problemów opiekuńczo wychowawczych i socjalno bytowych. W latach 2013- 2016 GOPS zatrudniał asystenta rodziny do pracy z rodzinami bezradnymi w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Praca asystenta rodziny i pracowników socjalnych spowodowała, że funkcjonowanie niektórych rodzin na wielu płaszczyznach poprawiło się m.in. poprzez podjęcie terapii odwykowej, podjęcie pracy, zabezpieczenie dzieci w świadczenia alimentacyjne, uzyskanie świadczeń opiekuńczych, organizację wypoczynku (wyjazdy dzieci na kolonie profilaktyczne).

Tabela 3. Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	8	7	7	7	0
Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystenta	28	23	18	14	0
Liczba asystentów rodziny	1	1	1	1	0

Dane: Opracowanie własne GOPS Przesmyki

Pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przesmykach regularnie sprawdzają i monitorują sytuację dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych. Mimo że współpracują w

tej kwestii z nauczycielami, kuratorami i policją należy przypuszczać, że problem bezradności może dotyczyć większej liczby rodzin niż wskazują statystyki. Jednak nie wszystkie rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych wymagają wsparcia asystenta. Rodziny te przy wsparciu bliższej i dalszej rodziny oraz pracowników socjalnych funkcjonują na tyle prawidłowo, że objęcie ich asystenturą w chwili obecnej nie jest konieczne.

Informacje Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Siedlcach wskazują, że w pieczy zastępczej w 2017r. umieszczonych było 7 dzieci, 6 przebywających w 3 rodzinach zastępczych spokrewnionych i 1 dziecko w rodzinie zastępczej niezawodowej. W zakresie tym zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Gmina Przesmyki współfinansuje pobyt 5 dzieci w rodzinach zastępczych.

Tabela 4. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej i odpłatność w latach 2015-2017

Rok	2015	2016	2017
Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	6	6	5
Odpłatność za pobyt w pieczy zastępczej/iłość dzieci	972,40zł/1 dziecko (poniesiona w 2017r.)	2.556,40 zł/1 dziecko (poniesiona w 2017r.)	6.720,78 zł/5 dzieci

Dane: Opracowanie własne GOPS Przesmyki

Na terenie Gminy Przesmyki w 2016r. Policja przeprowadziła ogółem 126 interwencji w tym 13 interwencji domowych, natomiast w 2017r. ogółem 178 interwencji w tym 45 domowych, co wskazuje na znaczny wzrost interwencji domowych.

Ważną rolę dla mieszkańców naszej gminy pełnią instytucje kultury organizujące działalność kulturalną w gminie: Gminny Ośrodek Kultury umożliwiający kulturalne spędzanie wolnego czasu, oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Przesmykach, spełniająca rolę biblioteki szkolnej i upowszechniająca czytelnictwo wśród lokalnej społeczności.

Na terenie gminy brak jest świetlicy środowiskowej, w której pod nadzorem wykwalifikowanej kadry dzieci i młodzież mogłaby w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych odrabiać lekcje i mieć dostęp do alternatywnych form spędzania wolnego czasu. Potrzeby w tym

zakresie częściowo zabezpiecza Gminny Ośrodek Kultury, a także 5 świetlic wiejskich, które wyposażone są w zestawy komputerowe, sprzęt sportowy i gry planszowe.

W Gminie Przesmyki działają dwa zespoły szkół organizujące pracę dwóch przedszkoli, dwóch szkół podstawowych i dwóch gimnazjów:

- Zespół Szkół w Łysowie,
- Zespół Szkół w Przesmykach.

W związku z niekorzystnymi tendencjami demograficznymi liczba uczniów w szkołach z roku na rok systematycznie spada.

Funkcjonujące 2 przedszkola zabezpieczają potrzeby rodziców w zakresie opieki przedszkolnej. W 2017 roku wszystkie dzieci uzyskały miejsca w oddziałach przedszkolnych. Wśród mieszkańców gminy nie występuje zapotrzebowanie na umieszczanie dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych w przedszkolach. Przy zespołach szkół zlokalizowane są dwa obiekty sportowe posiadające 4 boiska, w ostatnich latach wyremontowane i rozbudowane. Szkoły są monitorowane, prowadzą dożywianie uczniów, zapewniają dostęp do sieci Internet i umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej. W żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne. Szkoły nie zatrudniają pedagoga, w zakresie pomocy psychologicznej współpracują z NZOZ „Vena” w Mordach, a w zakresie usług dot. zdrowia z pielęgniarką NZOZ „Ewita” w Przesmykach.

Placówki oferują zajęcia dodatkowe (m.in. koła przedmiotowe i różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe, taneczne, plastyczne), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze i rewalidacyjne (2 szkoły).

We szkołach niezbędna i prowadzona jest realizacja działań profilaktycznych w zakresie uzależnień skierowanych do dzieci, młodzieży i ich rodziców. W Zespole Szkół w Przesmykach od kilku lat corocznie realizowany jest projekt „Listopad miesiącem profilaktyki” oraz odbywają się międzygminne konkursy dotyczące profilaktyki uzależnień.

Z informacji dyrekcji wynika, że zdarzają się uczniowie którzy sprawiają problemy wychowawcze. W zakresie rozwiązywania tych problemów szkoły współpracują z policją, poradnią psychologiczno- pedagogiczną i placówkami opieki zdrowotnej. Uczniowie mają zapewnione podręczniki i materiały edukacyjne zakupione z dotacji celowej ministerstwa edukacji. Poprawę efektywności działań opiekuńczo wychowawczych i rozwijanie u rodziców umiejętności wychowawczych uzyskuje się poprzez szkolenia i pogadanki dla rodziców przy fachowej pomocy wychowawców oraz specjalistów (pedagoga, logopedy i psychologa) z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej w Stoku Lackim którzy w ramach współpracy organizują spotkania w szkole, lecz nadal istnieją potrzeby rozwiązań w tym zakresie. Istnieje

potrzeba zatrudnienia chociażby w niewielkim wymiarze logopedy i psychologa. Do poprawy sytuacji dzieci można przyczynić się poprzez organizowanie zbiorów odzieży, książek i sprzętów domowych, udzielania pomocy w organizacji i dofinansowaniu wypoczynku zimowego i wakacyjnego. Należy otoczyć szerszą opieką dzieci niepełnosprawne i z rodzin problemowych. Zapewnić większy dostęp do alternatywnych form spędzania wolnego czasu, m. in. poprzez większe wykorzystanie boisk, placów zabaw i zorganizowanie świetlicy środowiskowej.

3.3. SYTUACJA RODZIN W OPINII PORADNI PSYCHOLOGICZNEJ I KURATORÓW

Informacji o sytuacji dziecka w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego.

W 2017 roku pracownicy Powiatowej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Stoku Lackim udzielili pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznejdzieciom z terenu gminy Przesmyki.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Według danych Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Siedlcach, w 2017 roku na terenie Gminy Przesmyki kuratorzy rodzinni sprawowali nadzory pod kątem realizacji zadań opiekuńczo wychowawczych w 9 rodzinach z ograniczoną władzą rodzicielską, obejmując opieką 15 dzieci. Sprawami dotyczącymi osób nieletnich z zastosowaniem nadzoru kuratora objęto 3 chłopców. Ponadto sąd nałożył obowiązek podjęcia leczenia odwykowego na 5 mężczyzn. Nie było rodzin z terenu Gminy Przesmyki zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny.

W pionie kurateli dla dorosłych, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Siedlcach ds. wykonywania orzeczeń w sprawach karnych poinformował, że w 2017 roku na terenie Gminy Przesmyki było wykonywanych:

- 6 kar ograniczenia wolności,
- 5 orzeczeń dozoru kuratora w sprawie zawieszenia wykonywania kary pozbawienia wolności,

- 3 sprawy z orzeczeniem dozoru elektronicznego,
- 6 spraw z kontrolą okresu próby bez dozoru kuratora (warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności)

3.4. NAJWAŻNIEJSZE ZAGROŻENIA DOTYKAJĄCE RODZINY

Identyfikacja najważniejszych zagrożeń dotyczących rodziny i dzieci na terenie gminy jest jednym z najistotniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy rodziny, były wywiady środowiskowe, sprawozdania i informacje pozyskane od instytucji współpracujących. Z uzyskanych informacji wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Bariery i trudności ograniczające prawidłowe funkcjonowanie rodziny

- bariery finansowe wynikające z niskich zarobków,
- zaburzona struktura rodziny, związki nieformalne, rodziny niepełne,
- osłabienie więzi rodzinnych,
- bariery mieszkaniowe,
- choroby i uzależnienia,
- niedostosowanie społeczne i trudności wychowawcze,
- niski poziom wykształcenia,
- ograniczona liczba alternatywnych form i miejsc spędzania czasu wolnego,
- ograniczony dostęp do dóbr kultury i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- brak organizacji młodzieżowych rozwijających samodzielność i kształtujących pożądane postawy i zachowania,
- ograniczona liczba zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań,
- bariery komunikacyjne w dojazdach do ośrodków kultury i do miejscowości gminy.

Problemy i zjawiska niepożądane dotykające rodziny

Głównymi problemami rodzin w środowisku lokalnym, są:

- niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodzin – niski poziom zainteresowania dzieckiem, brak należytej opieki ze strony rodziców,
- bezrobocie, brak stałej pracy,
- ubóstwo, niskie dochody, niezarobkowe źródła utrzymania,
- problemy psychiczne, choroby i niepełnosprawność,

- zaburzona komunikacja wewnątrzrodzinna, brak wzorców do naśladowania,
- agresja i przemoc w rodzinie,
- wielodzietność, samotne i wczesne macierzyństwo,
- bierność i niska świadomość,
- uzależnienia, alkoholizm w rodzinie,
- łatwy dostęp do środków uzależniających, sięganie przez dzieci po używki (papierosy, alkohol),
- nieumiejętność zorganizowania czasu wolnego dla rodziny,
- uzależnienie od internetu,
- demoralizacja – aroganckie zachowanie, używanie wulgaryzmów, objawy chuliganerii,
- opuszczanie zajęć szkolnych,
- ograniczone możliwości atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, rozwijania zainteresowań oraz korzystania z obiektów kulturalno-sportowych.

3.5. ZASOBY INSTYTUCJI I ORGANIZACJI I ZASADY WSPÓLPRACY

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny są zasoby ludzkie oraz instytucje i organizacje działające na terenie gminy i na terenie powiatu.

Zasoby ludzkie – pracownicy instytucji i organizacji zajmujących się pracą na rzecz rodzin, oraz instytucji i organizacji wspierających.

Zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się pracą na rzecz rodzin oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą. Prezentujemy te, które mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji i dziecka i rodziny w Gminie Przesmyki.

Tabela 5. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny.

Nazwa instytucji, organizacji	Kontakt
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przesmykach	ul. 11 Listopada 5, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-387
Zespół Szkół w Przesmykach	ul. Narutowicza 24 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-123

Zespół Szkół w Łysowie	Łysów, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-728
Gminna Biblioteka Publiczna w Przesmykach	ul. Kościuszki 4, 08-109 Przesmyki, tel. 25 74-097-74
Gminny Ośrodek Kultury w Przesmykach	ul. 1 Maja 1, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-3
Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Jakuba w Przesmykach	ul. Narutowicza 3, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-324
Parafia Rzymskokatolicka p.w. M. B. Różańcowej w Łysowie	Łysów, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-724
Zespół Interdyscyplinarny w Przesmykach	ul. 11 Listopada 5, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-387
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Przesmykach	ul. 11 Listopada 13, 08-109 Przesmyki, tel. 25 64-12-322

Dane: Urząd Gminy Przesmyki.

Ponadto ważną funkcję w pracy z rodziną w tym z rodziną niewydolną w sprawach opiekuńczo wychowawczych pełnią:

- powiatowe centra pomocy rodzinie;
- poradnie psychologiczno pedagogiczne;
- sądy rodzinne w tym kuratorska służba sądowa;
- placówki ochrony zdrowia;
- urzędy pracy;
- warsztaty terapii zajęciowej;
- organizacje pozarządowe;

Współpraca instytucji przejawia się w różnych formach, najczęściej są to:

- wymiana informacji i doświadczeń;
- udzielanie dożywiania, kierowanie do placówek wsparcia dziennego;

- powoływanie wspólnych zespołów doradczych w których skład wchodzi przedstawiciele współpracujących instytucji, współpraca np. w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego, GKRPA;
- wnioskowanie o wgląd w sytuację rodziny, kierowanie do pieczy zastępczej,
- działania informacyjne i promocyjne, wspólne przygotowywanie imprez integracyjnych;
- realizacja i/lub uczestnictwo we wspólnych programach i projektach,
- szkolenia pracowników;
- prowadzenie zintegrowanych baz danych;
- prowadzenie analiz i badań wybranych problemów społecznych.

Korzyści z podjętej współpracy:

Do potencjalnych korzyści, jakie mogą wynikać z podjętej współpracy między poszczególnymi jednostkami, instytucjami i organizacjami można zaliczyć:

- lepsze rozpoznanie problemów społecznych,
- sprawniejsze załatwianie spraw;
- zwiększenie skuteczności pomocy;
- wzrost zaufania do współpracujących instytucji i organizacji;
- dostęp do wypracowanych standardów;
- wymiana wiedzy i doświadczeń pomiędzy jednostkami;
- zwiększenie kontroli społecznej nad działaniami pomocowymi;
- formalne i merytoryczne zbliżenie do siebie instytucji.

3.6. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Gminny Program Wspierania Rodziny jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2018-2020. Głównym założeniem programu jest stworzenie wielopłaszczyznowego wsparcia rodziny poprzez działania mające służyć:

- wspieraniu potencjału rozwojowego rodziny biologicznej oraz rozwijaniu umiejętności opiekuńczo- wychowawczych,
- podejmowaniu działań w celu pozostawienia dzieci w rodzinie biologicznej oraz powrocie do rodzin dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- poprawie sytuacji dziecka w środowisku szkolnym przez wzbogacenie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów wymagających pomocy,
- przeciwdziałaniu uzależnieniom i niebezpieczeństwom wśród dzieci, młodzieży i rodzin poprzez prowadzenie stosownych działań profilaktyczno-edukacyjno wychowawczych w środowisku,

- zapobieganiu powstawania sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz skuteczne reagowanie na istniejące problemy poprzez udzielanie kompleksowego wsparcia,
- koordynacji usług w zakresie poradnictwa specjalistycznego umożliwiającego przezwyciężenie trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka, rehabilitację społeczną i zawodową,
- zwiększeniu dostępu do wysokiej jakości usług w zakresie zdrowia, do opieki pielęgniarstwa i lekarskiej, w tym specjalistycznej,
- zapewnieniu dzieciom i osobom niepełnosprawnym właściwej opieki, zwiększenie dostępu do rehabilitacji,
- organizowaniu różnych form aktywnego wypoczynku w czasie wolnym od nauki, zapewnieniu szerszego dostępu do już istniejących obiektów.
- współpracy z instytucjami, stowarzyszeniami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

3.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przesmykach w opracowaniu niniejszego dokumentu, opierając się na materiale analitycznym oraz dokumentach programowych, uznał, że działania zaproponowane w ramach lokalnego programu wspierania rodziny powinny służyć:

- wsparciu bezpieczeństwa socjalnego rodziny,
- wspomaganie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczej,
- zwiększeniu poziomu bezpieczeństwa rodzin, oraz zapobieganiu uzależnieniom i przemocy.

Wzmacnianie rodziny oraz przeciwdziałanie jej wykluczeniu powinno być priorytetem, a reagowanie na pojawiające się trudności w rodzinie szybkie i profesjonalne, aby zapobiec kumulacji problemów, która grozi rozpadem więzi i struktury rodzinnej. Dla rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi w zależności od stopnia ich nasilenia będą adresowane kompleksowe i długofalowe działania pomocowe.

W zakresie wsparcia rodziny należy wspomagać jej potencjał rozwojowy, a także udzielać pomocy rodzinom zagrożonym ubóstwem poprzez budowanie ich bezpieczeństwa socjalnego. W tym kontekście istotne jest wzmacnianie systemu gwarantującego prawidłowy przebieg procesu wychowawczego oraz chronienie dzieci i młodzieży przed nieprzystosowaniem społecznym, marginalizacją i wykluczeniem. Równie ważne jest prowadzenie działań służących

poprawie sytuacji dziecka w środowisku szkolnym poprzez wzbogacanie oferty edukacyjnej oraz wspieranie uczniów uzdolnionych i niepełnosprawnych.

Istotnym zagadnieniem jest także promowanie zdrowia oraz rozwijanie sportu i rekreacji. Działania podejmowane w tym zakresie powinny służyć poprawie warunków do aktywności ruchowej dzieci i młodzieży oraz kompensacji deficytów zdrowotnych i wspieraniu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym. Ponadto należy zwiększać poziom bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i rodziny, prowadząc, przy współpracy z lokalnymi instytucjami, organizacjami i służbami, działania profilaktyczno- edukacyjno-wychowawcze w środowisku lokalnym.

Ingerencja instytucji powinna być ograniczona do szczególnie uzasadnionych sytuacji, a uczestnictwo rodzin w proponowanej pomocy oparte na zasadzie dobrowolności.

Zasadą nadrzędną Programu jest ścisła współpraca podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, co gwarantuje skuteczność podejmowanych działań. Zakłada się, że efekty działań w zakresie przeciwdziałania dysfunkcjom rodziny będą osiągnięte w szczególności poprzez wczesne podejmowanie działań profilaktycznych przed wystąpieniem problemu, oraz pracę z dziećmi oraz ich rodzicami w ich środowisku lokalnym, rodzinnym i szkolnym. Program zakłada współdziałanie instytucji świadczących usługi na różnych polach polityki społecznej. Usługi te powinny być świadczone w najbliższym środowisku rodziny w ramach lokalnych systemów wsparcia.

W dalszej części niniejszego dokumentu zaprezentowano cele strategiczne, operacyjne i zadania wyznaczone w ramach Gminnego Programu Wspierania Rodziny Gminy Przesmyki na lata 2018-2020, których osiągnięcie i realizacja powinny stać się przedmiotem szczególnej troski ze strony instytucji gminnych i ich społecznych partnerów.

4. CEL STRATEGICZNY, CELE OPERACYJNE I ZADANIA

4.1. CEL STRATEGICZNY

STWORZENIE OPTYMALNYCH WARUNKÓW DO WYCHOWANIA DZIECI W RODZINIE BIOLOGICZNEJ ORAZ WSPIERANIE RODZIN PRZEŻYWAJĄCYCH TRUDNOŚCI W WYPEŁNIANIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

4.2. CELE OPERACYJNE, ZADANIA:

1. BUDOWANIE BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO RODZIN				
ZADANIE		WSKAŹNIK	TERMIN REALIZACJI	REALIZATORZY
1.	Zapewnienie bezpieczeństwa materialno bytowego rodzin w trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin objętych pomocą finansową i rzeczową	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Zapewnienie dożywiania w szkołach dzieciom tego potrzebującym, również w ramach programu osłonowego (bez decyzji)	Liczba dzieci objętych dożywianiem	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespoły Szkół
3.	Zapewnienie rodzinom dostępu do pomocy żywnościowej z POPŻ	Liczba wydanych skierowań, liczba zorganizowanych paczek	2018-2020	GOPS, Stowarzyszenia, Kościół
4.	Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	Liczba dzieci, kwota przeznaczona na współfinansowanie	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
5.	Organizowanie akcji charytatywnych, zbiórek ,odzieży, obuwia, mebli i sprzętów gosp. domowego, nakrętek itp.	Liczba rodzin które skorzystały z pomocy	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
6.	Zorganizowanie paczek świątecznych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym	Liczba obdarowanych dzieci	2018-2020	GKRPA, GOPS

2. WSPOMAGANIE POTENCJAŁU RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZEJ				
ZADANIE		WSKAŹNIK	TERMIN REALIZACJI	REALIZATORZY
1.	Zapewnienie rodzinom specjalistycznego poradnictwa i konsultacji (psychologiczne, prawne)	Liczba umówionych wizyt, liczba dofinansowań kosztu dojazdów	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
2.	Pomoc rodzinom w formie pracy socjalnej, asystentury rodzinnej, usług opiekuńczych	Liczba rodzin objętych pracą socjalną, usługami asystenturą,	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
3.	Promowanie wartości rodzinnych poprzez organizowanie szkoleń i warsztatów dla rodziców pogłębiających umiejętności opiekuńczo- wychowawcze	Liczba zorganizowanych szkoleń, liczba uczestników	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, Zespoły Szkół
4.	Udostępnienie świetlic wiejskich jako miejsca spotkań dla rodziców oraz dzieci i młodzieży	Liczba spotkań rodziców, liczba spotkań dzieci i młodzieży	2018-2020	Urząd Gminy
5.	Doskonalenie zawodowe pracowników instytucji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie	Liczba szkoleń, liczba osób uczestniczących w szkoleniach	2018-2020	GOPS, Zespoły Szkół, GOK, Biblioteka, NZOZ
6.	Prowadzenie monitoringu rodzin pod kątem wypełniania funkcji opiekuńczo- wychowawczej	Liczba rodzin objętych monitoringiem	2018-2020	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przesmykach

3. WSPOMAGANIE DZIECKA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM				
ZADANIE		WSKAŹNIK	TERMIN REALIZACJI	REALIZATORZY
1.	Wyrównywanie szans edukacyjnych przez pomoc materialną (stypendia, zasiłki szkolne)	Liczba uczniów otrzymujących stypendia i zasiłki	2018-2020	Centrum Obsługi Jednostek, Zespoły Szkół
2.	Współpraca szkół w zakresie prowadzenia działań informacyjnych i edukacyjnych na temat bezpieczeństwa i istniejących zagrożeń	Liczba programów, spotkań, akcji	2018-2020	Zespoły Szkół, Policja, ZOZ
3.	Organizowanie dodatkowych zajęć dydaktyczno wychowawczych dla uczniów z trudnościami i wspieranie uczniów uzdolnionych	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach wyrównawczych, kółkach zainteresowań	2018-2020	Zespoły Szkół
4.	Wspieranie procesu edukacji uczniów niepełnosprawnych, m.in. prowadzenie nauczania indywidualnego	Liczba dzieci niepełnosprawnych uczęszczających do szkół	2018-2020	Zespoły Szkół
5.	Rozwój i wykorzystanie szkolnej bazy sportowej w celach aktywności ruchowej i rekreacyjnej dzieci i młodzieży	Liczba dzieci uczestniczących w sportowych zajęciach pozalekcyjnych	2018-2020	Zespoły Szkół, GOK
6.	Zapewnienia uczniom szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego,	Liczba dzieci uczestniczących w półkoloniach, zimowiskach	2018-2020	Zespoły Szkół, Gminny Ośrodek Kultury, GOPS

4. POPRAWA STANU BEZPIECZEŃSTWA RODZINY, ORAZ ZAPOBIEGANIE UZALEŻNIENIOM I ZJAWISKOM PRZEMOCY				
ZADANIE		WSKAŹNIK	TERMIN REALIZACJI	REALIZATORZY
1.	Inicjowanie edukacyjnych programów prozdrowotnych (higiena nauki i pracy, prawidłowe żywienie, wady postawy).	Liczba programów, liczba uczestników	2018-2020	Urząd Gminy, GOK, Biblioteka, Zespoły Szkół
2.	Realizowanie programów profilaktycznych dotyczących uzależnień, agresji, przemocy	Liczba zrealizowanych programów, liczba uczestników	2018-2020	GKRPA, GOPS, Zespoły Szkół
3.	Zapewnienie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie, powiadomienie sądu, zapewnienie schronienia	Liczba prowadzonych Niebieskich Kart, liczba rodzin	2018-2020	Zespół Interdyscyplinarny, Policja, Zespoły Szkół, NZOZ, Parafia
4.	Organizowanie i finansowanie wycieczek letniego i zimowego dla dzieci z rodzin dotkniętych uzależnieniami	Liczba dzieci korzystających z kolonii profilaktycznych	2018-2020	GKRPA, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
5.	Prowadzenie działań integracyjnych w środowisku lokalnym (organizowanie wspólnych spotkań, imprez, zajęć),	Liczba spotkań, imprez	2018-2020	Urząd Gminy, GOK, Zespoły Szkół, GOPS
6.	Prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w kryzysie.	Liczba interwencji kryzysowych, liczba rodzin objętych pomocą	2018-2020	GOPS, Policja

5. PRZEWIDYWANE EFEKTY

- Poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi;
- Zminimalizowanie negatywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży;
- Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego dzieci i rodzin;
- Ograniczenie powstawania sytuacji kryzysowych w rodzinach, wymagających interwencji;
- Przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej;
- Zaciśnięcie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

6 ADRESACI PROGRAMU

Rodziny wychowujące dzieci, zamieszkałe na terenie Gminy Przesmyki przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej.

7 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja programu odbywać się będzie w zakresie posiadanych środków:

- Budżetu gminy;
- Budżetu państwa;
- Środków zewnętrznych pozyskiwanych w drodze konkursu.

8 MONITORING I EWALUACJA

Koordynacją w zakresie realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018-2020 zajmuje się Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Monitoring Programu będzie polegał na pozyskiwaniu informacji i danych od podmiotów realizujących poszczególne zadania, co umożliwi wgląd w zakres podejmowanych działań, ich analizę oraz ocenę skuteczności. Ewaluacja odbywać się będzie zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w postaci rocznego sprawozdania przedkładanego przez Wójta Gminy, Radzie Gminy Przesmyki w terminie do dnia 31 marca każdego roku. Sprawozdanie dotyczy realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z ich realizacją.

9 UWAGI KOŃCOWE

Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Przesmyki na lata 2018-2020 jest stworzenie optymalnych warunków dla prawidłowego funkcjonowania rodzin z dziećmi z terenu Gminy Przesmyki. Wspieranie rodzin będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny i naprawczy. Rodzinie będą stwarzane możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Efektem działań będzie lepiej funkcjonująca rodzina, która wykorzystując własną aktywność i potencjał samodzielnie rozwiązuje własne problemy. Stan ten zostanie osiągnięty, gdy rodzina otrzyma kompleksowe, interdyscyplinarne wsparcie przy jednoczesnym wykorzystaniu własnych zasobów.

Zapisy zawarte w programie będą realizowane w ramach przyjętych zadań w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Ważnym elementem powodzenia realizacji Programu jest ścisła współpraca podmiotów zajmujących się sprawami rodziny i podejmowanie interdyscyplinarnych działań.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Wykresy:

Wykres 1. Ludność gminy w latach 2015-2017

Wykres 2. Ludność gminy według płci z końcem 2017 roku

Wykres 3, 4, 5. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2015-2017

Tabele:

Tabela 1. Liczba dzieci w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2017;

Tabela 2. Najczęstsze powody przyznania pomocy w latach 2015-2017;

Tabela 3. Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny;

Tabela 4. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej i odpłatność w latach 2015-2017;

Tabela 5. Zasoby umożliwiające rozwiązywanie kwestii dziecka i rodziny.